

Dede Éva

Nyilvánosság, (nyelvi) durvaság és viccek a Fábry-show-ban

1. Keserédes humorbonbonok

A *humorbonbon* szó – eddigi ismereteim alapján – Fábry Sándor „találánya” az „édes nevetés”-vélekedés tömör, szellemes, frappáns megfogalmazására. A humorbonbonok nevetést váltanak ki, azért „fogyasztjuk” őket, mert élvezetesekek, szórakoztatóak, s utána jobb hangulatba kerülünk – általában. Némelyik humorbonbon különlegesen jóízű. Már Platón is megmondta, hogy a nevetés „*először is élvezet*”, melynek jótékony hatásáról hétköznapi tapasztalatainkon túl a különböző kutatások is beszámolnak, sőt a nevetés gyógyító hatását aknázzák ki a gyermekkórházakban dolgozó bohócdoktorok.

Akkor mégis miért keserédes a (humor)bonbon? Platón vélekedését folytatva „*De ez az élvezet különféle körülmények között fájdalommal keveredhet*” (Jakabffy és Jakabffy 2005). Bizonyára mindannyian átéltük azt, hogy egy vicc, humoros megjegyzés hallatán nagyot nevetve egyszer csak a mosoly odafagy az arcunkra, és az az érzésünk, hogy „na, ez durva volt”, és amikor visszatérünk a nevetés különös lelkiállapotából, szinte szégyenkezés fog el, hogy miért is nevtünk. Ez a hétköznapi élmény vezetett arra, hogy az édes humorbonbonokat keserédesnek nevezzem.

Dolgozatomban az a kérdés vezet, hogy a nagy nyilvánosság előtti, egyértelműen a szórakoztatás, nevetetés céljából előadott viccek, viccelődések között milyen, durvaságokat, támadásokat is rejtő szövegek fordulnak elő. Önmagában a nyilvánosság jelent-e a nyelvi agresszióban korlátozást? Szemléltető példáimat főként az igen népszerű Fábry-show-ból¹ vettem.

---

¹ Az interneten elérhető néhány műsor írott változata, ezeket használom, pl. <http://www.showder.hu/>, <http://www.showder.hu/039/fabrysanyi.html>

2. A tendenciózus (irányzatos) vicc és az agresszió mértéke

A sértő viccelődés a verbális agresszió egyik megnyilvánulása. A humorral foglalkozó kutatók gyakran szembesülnek azzal, hogy a humor általában a befogadó szemében és nem az objektív tényekben van, s ami az egyik ember számára tréfa, az a másikéban sértő megnyilvánulás lehet (Boronkai 2006). Létezik egy határ a vicc és a sértés között, melyről alkudozás folyik a helyzet résztvevői között. A játékszabály általában az, hogy a viccen nem illik megsértődni. Ha valaki mégis megsértődik egy megjegyzésen, hamar megkapja az álértetlenkedő megjegyzést, hogy „nem érti a viccet”, illetve a „csak vicceltem” mágikus, a sértést visszavonó mondatot.

Mi a tendenciózus viccek titka? Freud megjegyzése szerint a nem irányzatos, vagyis „az ártalmatlan vicc szinte sohasem váltja ki azt a ki-robbanó kacajt, ami a tendenciózus vicceket oly ellenállhatatlanná teszi.” Merthogy „...olyan örömforrásokat is meg tud nyitni, amelyek az ártalmatlan vicc számára hozzáférhetetlenek” (Freud 1982: 111-112). A tudatlan impulzusok felszínre törhetnek a tudat megkerülésével. A félelemkeltőről bebizonyosodik, hogy nem is annyira félelmetes, így a nevetés a feszültséget oldja. Másfelől a tudattalanba lesüllyedő vágyat teljesíthetővé teszi. Freud az irányzatos vicceket a tartalmuk, a megtámadás tárgya szerint csoportosította (szexuális, ellenséges, cinikus és szkeptikus viccek csoportjait írta le (Freud 1982: 131).

Egy korábbi vizsgálatban a részt vevő személyek az enyhébb verbális erőszak eseteit fokozatokba állították a gyakoriság alapján. A félbeszakítást (a beszélő szavába vágást) helyezték az első helyre, a másodikra a szándékos megbántást, megsértést kevésbé trágár, de durvának minősíthető kifejezések használatával, majd a kigúnyolás és nevetségessé tevés esetei következtek. Az agresszió átélésében viszont első helyre a kigúnyolás idegenek előtt, másodikra a nevetségessé tétel idegenek előtt került (Kegyesné Szekeres E. é. n.). Mivel a vicc, tréfa meghatározásának lényeges eleme a nevetetés szándéka, a fenti cselekvéseknek, megnyilatkozásoknak kettős céljuk van: a hallgatók, befogadók, szemtanúk nevetése, aki Freud (1982) leírásában a 3. személy, és a második személynek, az agresszió „tárgyának” megsemmisítése (önérzetének, önbecsülésének lerombolása). A szocializáció során megtanuljuk, hogy az ellenséges impulzusokat nem lehet mindig szabadjára engedni. A humor, a vicc azonban legálissá teszi a „gőz” kiengedését. Akinek a rovására történik a nevetés, az átéli a megsemmisülés érzetét, és beletelik egy kis időbe, míg újra

össze tudja szedni magát. Az érzés a megszegéshez hasonló, melyet a lélekrombolás egyik súlyos esetének tartanak. Az egyéni érzékenység miatt tehetjük föl a kérdést: hol a határ a vicc és a sértés között?

A humorra, viccekre való fogékonyságban az emberek eléggé különbözőek, sokféle változó határozza meg (pl. nem, életkor, végzettség). Freud is kitér pl. a trágárság, a szellemes humor élvezésének eltéréseire: *A vicc formái követelményei csak műveltebb társaságban jelennek meg. Itt a trágárság viccként jelenik meg, s csakis vicc formájában megengedhető. (...) minél nagyobb a távolság a trágárság gyanánt valóban kimondott dolog és az általa a hallgatóságban óhatatlanul felidézett dolog között, annál sikerültebb a vicc, annál följebb merészkedhet a társadalmi ranglétrán* (1982: 115–116). Eltekintve attól a társadalmi képtől, mely az idézetből kivehető, lényeges, hogy a trágárság (durva, szeméremszértő beszéd és vicc) sikere pusztán a kimondástól függ. Az Esti Showder nézői a stúdióban és a képernyő előtt mindkét fajtából kapnak.

Szinte mindegy, hogy van-e tanúja az ilyenfajta bántalmazásnak, az öröm, az élvezet az agresszor számára annál nagyobb, minél népesebb a hallgatósága. Az első személy – ahogy Freud nevezi a vicc kiötlőjét, mesélőjét – váratlanul nevetéshez juttatja a hallgatót, hogy az ő nevetése nyomán maga is tudjon nevetni. S a többieket megnevettető ember kedveltsége növekszik, fölénybe kerülvén maga mellé tudja állítani a hallgatót.

Az irányzatos vicceket, a durvaságként, sértésként elmondott szövegeket (vicceket, viccesnek szánt megjegyzéseket) a bennük előforduló durvaságok alapján a fizikai bántalmazáshoz hasonlóan (az okozott fájdalom szerint) kategorizálhatjuk aszerint, hogy mennyire sértőek:

- a szóviccektől (Mit csinál az unatkozó hadvezér? – Elfoglalja magát!),
- a név nélküli, általános emberi magatartást, hibákat leleplező viccektől (a Mórckás, nyuszikás viccek)
- a konkrét személyeket sértő, kigúnyoló viccekig (politikusok, médiaszereplők nevesítve)

széles a skála.

Nemcsak a nevetés intenzitása, az öröm nagysága miatt tehetjük a két végpontra az előbb említett vicctípusokat, hanem a támadó jellegük miatt is. Megbántás, sértés, sértegetés, szóbeli bántalmazás az agresszor szándékában mutatkozik meg, de legalább olyan fontos az, hogy a hallgatónak, illetve az, akire a vicc irányul, minnek értelmezi az eseményt, főként támadásnak-e. Példaként a szőke nő vicceket említem, melyeknek egyfelől a

népszerűségük töretlen, másfelől a rá adott válasz, a tiltakozás igazolja sértő voltukat. A szőke nős viccek egy értelmezésben agresszívak: *Ne mondjon szőke nős vicceket! És ne nevéssen rajtuk! A szőke nős viccek gyakran a nők elleni erőszakot próbálják viccessé vagy elfogadhatóvá tenni, mint például az, amelyik úgy kezdődik, hogy: „A szőke nőt kidobják a tizedik emeletről.”* Mindegyik szőke nős vicc erősíti azt a sztereotípiát, mely szerint a nők buták. Amikor ön szőke nős vicceket mesél, ugyanúgy nem tekint egyenlő partnernek a nőt, mint azok a férfiak, akik uralkodnak a partnerük felett. A szóbeli erőszak maga is a bántalmazás egyik fajtája. *Ha ön nem akar visszatérően szóbeli erőszakot elkövetni a nők ellen, ne meséljen szőke nős vicceket!* (Kuszig 2005).

Az ismert szociálpszichológiai kísérletek szerint minél távolabb van a megtámadott féltől az agresszor, annál könnyebben támad (vö.: az áttételek problémája az engedelmisségi kísérletekben is, illetve a dezindividuáció jelensége), és a mérték is nagyobb. A verbális agresszióban is föl-lehetjük a nyomát e viselkedésnek.

A durva, sértő kifejezések megjelenéséről a személyközi kommunikációban több szempontból beszélhetünk. Az egyik a felek közötti távolság (az **áttételek** alapján), a másik a felek közötti **kapcsolat** milyensége (az intimitástól a személytelenségig). Kérdésként fogalmazható meg, hogy milyen helyzetekben várhatjuk a nyelvi durvaság megjelenését?

- Nagyobb-e a nyelvi durvaság, ha az áldozat és az agresszor között nagy a távolság (sok az áttétel, vagyis nem szemtől szembe kommunikációban hangzik el)?
- Nagyobb-e a durvaság, ha az áldozat és az agresszor között intim a kapcsolat?

A két szempont alapján több variáció létezik. Vajon akkor nagyobb-e a durvaság, ha az áldozat jelen van, de a kapcsolat személytelen, illetve ha nincs jelen az áldozat, de a kapcsolat nagyon személyes? S ezek mellé harmadik szempontot is fölvehetünk, azt, hogy a verbális agresszió milyen helyzetben hangzik el, mekkora a hallgatóság, mekkora **nyilvánosság** előtt zajlik a viccelődés, viccmesélés.

A következő vélekedésében a három szempont egyszerre érvényesül: az egyik a személyesség mértéke (a kapcsolat minősége), a másik az áttétel, a harmadik az előadás körülményeire vonatkozik: *Jó tíz éve, az akkor nyolcadikos Bagi Ivánt és első partnerét, Gábor Szilvesztert elhívta magához Göncz Árpád. Mivel volt némi közöm a fiúkhöz, én is velük tartottam. Bagi nagyszerűen hozta a köztársasági elnököt, Gábor Szilveszter pedig Antall Józsefet, aki súlyos betegsége miatt feltehetően már nem érdeklődött kabarébeli dub-*

lőrje iránt. (...) Göncz is majd megpukkadt a nevetéstől, amikor Bagi alaposan leszedte róla a keresztvizet. (...) Vagy Bagi is kímélte Gönczöt azok után, hogy egy órára összefutottak Kossuth képe alatt a szobájában? Halvány gőze sincs a dolgok felől annak, aki úgy gondolja, hogy bírálni csak messziről lehet... (Farkasházy 2004). Gyenge személyes kapcsolat (Göncz Árpád találkozott a fiatal humoristával) és nagy nyilvánosság, illetve az áttételek hiánya hozza azt, hogy a viccben megfogalmazott bírálat mennyire erős – a humorista erősnek jellemezte Bagi Iván viccelődését (*leszedte róla a keresztvizet*). Melyik az elsődleges ezek közül? Az, amelyik a humorista szellemi függetlenségét leginkább érvényre juttatja, vagyis a kritika nyilvánosságra hozatala.

3. A nyilvánosság szerepe

A két szélső helyzet: (1) csak a két fél jelenléte, (2) a nagy nyilvánosság előtti megjelenés. A nyilvánosság nagysága igen változatos, pl. a tévéközvetítések által több millió is lehet. A Fábry-show esetében a nézettségi statisztikák 1,7 milliós közönséget emlegetnek (Pesti Est 2008). Abban is különbségek vannak, hogyan jön létre a nyilvánosság: spontán összeverődött emberekből áll, vagy egy határozott céllal emberek csoportja gyűlt össze. A Fábry-show nézői ez utóbbihoz tartoznak, őket a műsor megtekintése, a szórakozás, nevetés utáni vágy köti össze.

Mind az agresszor, mind az áldozatok másképpen ítélik meg a nyilvánosság előtti bántást. Az internetről szóló kutatások az áttétel erős hatását elemzik, amikor arra figyelmeztetnek, hogy a szerepválasztás, a dezindividuuáció megnöveli a nyelvi agresszivitást (Wallace 2002: 160), vagyis amikor a támadó fél nem azonosítható. Kegyesné (é. n.) adatai szerint az áldozatok viszont az idegenek előtti gúnyolódást, nevetségessé tételt nagyobb agressziónak érezték, mint az ismerősök előttit. Az ismerősök előtt védelmet nyújthat, hogy a szemtanúk az egyén valódi értékeit ismerik, a gúnyolódást az egyszerű helyzetnek és nem az áldozat személyiségének tulajdoníthatják.

A nyilvánosság előtti tendenciózus viccek mesélése hasonló a Freud által leírt viccmesélési helyzethez. Jelen van a vicc mesélője (agresszor) és a népes hallgatóság. Az áldozatot sokszor odaképzelik, máskor a jelenlétében zajlik a kinevettetés. Feltételezem, hogy az utóbbi helyzet valamilyest korlátozza a viccokban föllelhető sértő szándékot. A szemtől szembe kommunikációban a beszédpartner jelzéseiből, nyelvi és nem nyelvi reakciójából lehet tudni, a viccet bántásként értelmezik-e a felek, és ennek megfelelően folytatják a beszélgetést. A tévéadásban elhangzó tendenciózus vicc 2. személye, a megtámadott személy nincs jelen a felvételen, az ő

reagálása nincs hatással a műsorvezetőre, mert az áttétel nagy közöttük, így a viccelődés is erősebb, durvább. Kiszél Tünde például volt már Fábry Sándor vendége, abban a helyzetben a tréfálkozás enyhébb volt, mint amikor nem volt jelen. A következő kijelentés példa az erősebb tréfálkozásra: *Kiszél Tünde – Cannavaro, ha összevonja a szemöldökét, nem adnak 11-est.* (Utalás K. T. erős szemöldökére, maga K. T. egyébként is gyakori céltáblája a műsornak.) (Esti Showder 2007).

Emiatt is érthető Radnóti Sándor (2005) nyílt levele Fábry Sándorhoz egy per kapcsán: *Sikered van, de a hangsúlyok módosultak. Néhány millió ember előtt mást mond ugyanaz a szöveg, mint egy szalon vagy egy ötven férőhelyes nézőtér közönségének. Egy zsidóvicc (amelyet tudomásom szerint nagy nyilvánosság előtt soha nem engedél meg Magadnak), egy cigányvicc vagy egy szőke nő vicc – szerintem – bizalmas környezetben megengedhető, mert ott az intimitás idézőjelbe teszi. Mások merevebbek nálam, s szűkebb körben sem találják az ilyesmit izlésesnek. Mindenesetre ezeket az idézőjeleket a televízió eltünteti, az általánosításra való hatalmas hajlama révén. Azt mondja: ilyenek a cigányok, ilyenek a nők. A Fábry-show-ban 2002-ben így történt a korábbi tiltakozásra a reagálás (mellyel újabb sértés szólalt meg): *Szőke nős vicceket többet nem mondunk, a szőke hölgyek védelmében – mondjuk így: az egyszeri nő – nevezzük Szőszinek!**

4. Min is viccelődünk? Min nevetünk?

A Fábry-show-ban előforduló nyelvi durvaságok típusai

A nyelvi agresszió a cél szempontjából kétféle lehet: instrumentális és érzelmi. Az érzelmi agressziót kevésbé csökkenti az áldozat jelenléte, mert a támadó kontrollja nem működik tökéletesen a dühösség, az észlelt provokáció állapotában. Egy tévéműsor előre megírt szövegében az utóbinak kevés tere van, míg az instrumentálisnak sokkal nagyobb, hiszen a durvaság a megnevetetés eszköze. A műsorkészítés idején a csattanók, poénok várható hatását nyilvánvalóan mérlegelik, s döntenek a műsorba kerülésükről.

A műsor nagyon sok ember együttműködéséből jön létre, de a megnyilatkozások legnagyobb részét a műsorvezető szövege teszi ki, a meghívott vendégek szövege kisebb. Általában a műsor résztvevői figyelembe veszik, hogy a nyilvánosság előtt beszélnek.

a) A műsorokban tapasztalható nyelvi durvaságok egyik típusa a szótárakban **durva, trágár minősítésű szavak, kifejezések** használata. Mivel

ezeokról van ún. közmegállapodás, a nyilvánosság előtt, az adásokban kisípolással jelzik ezeket. Néhány szó esetében a hozzászokás miatt elmarad a kisípolás, vagy a műsorvezető, a vendég nem tiszta artikulációval mondja, elmossa a szót, a közönség mégis érti, miről van szó. Szavak durvasága kopni látszik, a *hülye* mellett a *szar*, a *kurva* és egyébek is előfordulhatnak: *Itt van ez a Zsanett ügy. Egy város keresi a gecit. Szóval én ebben már nem látok tisztán. De óránként más információ volt. Hogy csak igen, de nem befejezett, de csak hátulról, de nem látta, de a maszkba, ott se voltam, kulcsomat vesztettem el, azért vittek haza. Hát egyszerűen, itt nem lehet mindenki. De állítólag a rendőrök egyikének, másikának gecis volt a nadrágja. De hogy lehet ezt 2 hét után ráadásul kideríteni? Most már ott tartunk, hogy azt suttoják, hogy a kocsit tetejéről csepegett valami Zsanettra.* Egy másik példa: *Ez a fiatalok rádiója, 2 millió nyugdíjas mi a faszomat² hallgat, azt nem tudom. Hát nem? Hát most komolyan mondom.* (Esti Showder 2007).

A humor abból is származik, hogy a műsorvezető a nyilvános helyzetben az általában tiltás alatt lévő szavakat kimondja. Ezt a fajta humorforrást sokan kedvelik, mások fanyalogva fogadják (pl. *altesti humornak* nevezve). Freud úgy véli, hogy pl. a trágár szavak kimondása erőszak a hallgatón. Ezen szavak erős hatása abból ered, hogy a másikat az adott szó, kifejezés jelentésének elképzelésére kényszeríti. Ferenczi Sándor is azt írja, hogy *A trágár szóban sajátos erő lakozik, mely a hallgatót mintegy arra kényszeríti, hogy a vele megnevezett tárgyat, a nemi szervet vagy funkciókat kézzelfogható valóságban képzelje el... Feltételezhetjük, hogy e szavaknak megvan az a képességük, hogy a hallgatót emlékképek regresszív-hallucinatorikus felelevenítésére kényszerítsék...* (2000: 134).

Nyelvi durvaság akkor is létrejöhet, ha a szót önmagában nem minősítik durvának, csak **valamelyik jelentése** az, mint a *tyúk* szónak. Az Esti Showder egyik adásában egy másik szó fordult elő ebből a típusból: *Jönnék a nyíregyháziak, nem mondom, hogy tírjákok, mert rögtön kapok 4000 levelet. Na mindegy.* Ebben az idézetben a *tírják* szó önmagában nem durva, a Magyar nyelv értelmező kéziszótárában ezt találjuk: *Nyíregyházán és környékén élő, szlovák származású <népcsoport>, ill. ehhez tartozó, vele kapcs. II. fn 1. Tírják ember.* Második jelentése miatt (*argó pejor Műveletlen, udvariatlan ember. [szl]*) Viszont sértőnek érzik a magukat tírjákoknak valló emberek.

---

² A szövegszerkesztő programba épített nyelvhelyességi ellenőrzés csak a *hülye*, a *geci* és a *faszomat* szavakat jelölte meg mint obszcén, trágár szót, a *szart* és a *kurvát* nem...

b) Ebbe a csoportba sorolom a durvaság **idegen szóval való helyettesítését** és a **körülírást** is. A legutóbbi adások botrányaiból idézek: *Én nem tudom, hogy mi kéne ezeknek, hogy megbukjanak. Most tényleg elképzelem, hogy Lendvai Ildikót dugja egy csődör számár a Combino villamoson. Lendvai Ildikótól elnézést kérünk mint nőtől, ez csak egy költői kép. Így elképzeljük. És mi lenne a válasz: megy a Combino* (Blikk 2008). Nyilvánvalóan túlment a műsorvezető azon a határon, amely a viccelődés és a sértés között húzódik, illetve az áldozat és a vele szimpatizálók érzétek bántónak a viccet. A *dug* ige 4. jelentése a szótározott (t. n. is) *argó durva* Közöszül. [fgr], ez az egyik durvaság a viccbe, s az előző csoportra példa. Az ügy folytatódott a következő műsorban, amikor Fábry Sándor így reagált: *Ugye tehát bármi mást mondhattunk volna, és hát még egyszer mondom, elnézést kértünk és kérünk is, mint nőtől. Lassan már ők is elnézést kérhetnének mindazért, amit velünk tesznek, amihez képest ugye a csődörös hátsó fari incesszus az nem is egy annyira súlyos dolog* (Blikk 2008). A durvaságokat megismétli az idegen szó mögé bújva (a *dug* helyett...). A viccnek a képtelenség, az össze nem illés adja a lényegét, de az állattal való közöszülésnek a „költői képként” való alkalmazása már a durva sértések közé tartozik. A vicc technikája tetten érhető, ahogy a vicc *gondolati magvában* tartalmazott *gúny és kritika a viccbe magában az abszurditás formájában jelenik meg* (Freud 1982: 122).

c) Egy újabb típust képviselnek az **utalások**, vagyis az olyanok, amikor a szellemesség, a vicc a sértést jól-rosszul fedi. Mik a sértések-viccelődések tárgyai? Az áldozat külseje, viselkedése, tulajdonságai, szokásai: *Ezért kénytelenek voltunk hangszórókon Delhusa Gjon slágereket játszani. Klinikai tesztek bizonyítják, hogy ettől elmúlik mindenfajta felfokozott nemi vágy, sőt egyes kritikus esetekben tartós merevedési zavart okoz. Az intézkedés elérte a kívánt hatást, a tartalékba helyezett Kiszél Tündét és Gelencsér Tamást nem kellett bevetnünk.* (Esti Showder 2007). Látható, hogy a ez a megnevezett énekesekről, médiaszereplőkről kialakított, nem túl hízelgő értékítélet is egyben.

5. A viccelődésre adott válaszok

A humorba csomagolt nyelvi durvaság nyílt és rejtett formái (a nevetetéssel összefüggésben: gúny és ironia) a nyilvánosság előtt is megjelenhetnek bizonyos játékszabályokkal. Egy ilyen szabály a körülírás, az enyhítés (pl. a fenti esetek), másrészt a normasértés miatti bocsánatkérés ak-tusa: *Lendvai Ildikótól elnézést kérünk mint nőtől, ez csak egy költői kép –*

az első alkalommal, *hát még egyszer mondom, elnézést kértünk és kérünk is, mint nőtől* (Blikk 2008) – a második alkalommal. Ebben a helyzetben, mivel a viccelődés elég durva, a bocsánatkérés azért hangzik el, hogy elejét vegyék az áldozat tiltakozásának, illetve az előre elképzelt reagálásnak.

A L. I.-eset után a felháborodás óriási volt: *Kivágták az Esti Showderből Fábry Sándor Lendvai Ildikóról szóló szexviccét – tudta meg a műsor felvételén jelenlévő Blikk. Kovács Kristóf producer a lapnak elmondta, a csatorna jogi osztályával úgy döntöttek, kivágják a kérdéses részt, viszont biztos benne, hogy Fábry senkit nem akart megbántani. Lendvai Ildikó MSZP frakcióvezető felháborodott a műsorvezető „mocskos beszédén”* (Velvet 2008a).

A műsorokban nemcsak egyes személyek, hanem csoportok is a viccelődés áldozataivá válnak, aminek következtében pereskedések is folynak (pl. Radnóti Sándor nyílt levele éppen ilyen apropóból keletkezett). Ugyancsak hivatalos fejlemény az ORTT vizsgálata és elmarasztaló véleménye.

A felvételeken részt vevő közönség is tiltakozhat a nyelvi durvaságok ellen. Legutóbb a felvételtől vonult ki a közönség egy része, de nem a műsorvezető, hanem a nyilatkozó vendég stílusa miatt: *Kivonult a nézőtér fele a Fábry Show felvételéről, miután Nagy Kriszta Tereskova előadta az anális és orális szexről szóló dalát. A felvételt állítólag nem adják le az adásban, a jegyek árait pedig nem fizetik vissza. Fábrynak nem ez az első botrányos ügye: az ORTT legutóbb a Lendvai Ildikóra tett megjegyzése miatt intette meg a showmant* (Velvet 2008b). És persze a tévénezők milliós táborra is – ha másképp nem, akkor a tévéműsor kikapcsolásával, más programra való átkapcsolással. Ámbár a nézettségi statisztikát nem támasztják alá ezt a feltételezést...

6. Befejezés

A nyilvánosság korlátozza a durva szavak használatát a nyelvi illetmen le nem írt szabályai szerint (vö.: a durva szó meghatározásában éppen ez az egyik jellemző). Igen nagy a különbség abban, ki mit visel el, mi a bántó számára, mit nem. A nyilvánosság előtti agresszió általában a szemtanúk rosszallásával találkozik. A Fábry-show-ból való példák viszont azt bizonyítják, hogy éppen a nyelvi durvaság a siker záloga (felmérésekkel szeretném később alátámasztani, mivel a humoros műsorok közül semelyik másik nem ennyire támadó és népszerű is egyben), tehát a nyilvános-

ságnak ebben a műsorban csak kissé van korlátozó szerepe (az más kutatási téma, hogy a humoros támadások kiket érintenek). A műsorvezetőnek (a szövegek, poénok létrehozóival együtt) remek alkalma nyílik minden műsorban kiélni a rejtett vágyakat. A közönség – vele összefog, és szórakozva jut ugyanezekhez az örömhöz. S hogy mit tehet a megtámadott, kinevetett és megviccelt személy? Amit Seneca (1983) bölcse: felülemelkedik a bántásokon.

Irodalom

- Blikk 2008. Fábry tovább viccel Lendvai Ildikóval. Elektronikus változat: <http://www.blikk.hu/cikk.php?cikk=91368>.
- Boronkai Dóra 2006. A „genderlektusokról” egy szociolingvisztikai diskurzus-elemzés tükrében. In: *Szociológiai Szemle* 2006/4. 64–87.
- Esti Showder Fábry Sándorral 2002. <http://www.showder.hu/039/fabrysanyi.html>.
- Esti Showder Fábry Sándorral 2007. 06.28. <http://www.showder.hu/n/cikk.php?180&9&3>
- Farkasházy Tivadar 2004. Nem értem. *Hócipő*. Elektronikus változat: http://www.hocipo.hu/index.php?option=com_content&task=view&id=209&Itemid=30
- Ferenczi Sándor 2000. A trágár szavakról. Adalék a szexualitás lappangási korszakának lélektanához, In: Erős F. (szerk.) *Új Mandátum*, Budapest.
- Freud, S. 1982. *A vicc és viszonya a tudattalanhoz*. Gondolat, Budapest.
- Jakabffy Zsófia és Jakabffy Éva 2005. Nevetni bolondulásig - Jézus Krisztus sohasem? In: *IPM*, 2005./július, 108–113. Elektronikus változat: <http://www.interpressmagazin.hu/site.php>.
- Kegyese Szekeres Erika (é. n.) *Verbális agresszió ma Magyarországon*. Miskolci Egyetem.
- Kuszing Gábor 2005. november 27-én elhangzott beszédéből. Elhangzott a nők elleni erőszak leküzdésének világnapján, a Kossuth téren. Elektronikus változat: <http://www.tusarok.org/rovatok/cikk.php?id=1071>.
- Pesti Est 2008. http://www.pestiest.hu/cikk/53187/meglepetest_keszített_az_rtl_klub
- Radnóti Sándor 2005. Levél Fábry Sándornak. In: *Élet és Irodalom*. 49. szám. Elektronikus változat: <http://www.es.hu/pd/display.asp?channel=PUBLICISZTIKA0549&article=2005-1211-1739-21LSSO>.
- Seneca 1983. A bölcs állhatatossága. In: *Sztoikus etikai antológia*. Budapest. 33–59.
- Velvet 2008a. Elektronikus változat.

http://velvet.hu/blogok/gumicukor/2008/01/24/kivagtak_a_musorbol_fabry_szexviccet
Velvet 2008b. Elektronikus változat. <http://velvet.hu/celeb/teres080328/>
Wallace, Patricia 2002. *Az Internet pszichológiája*. Osiris. Budapest.